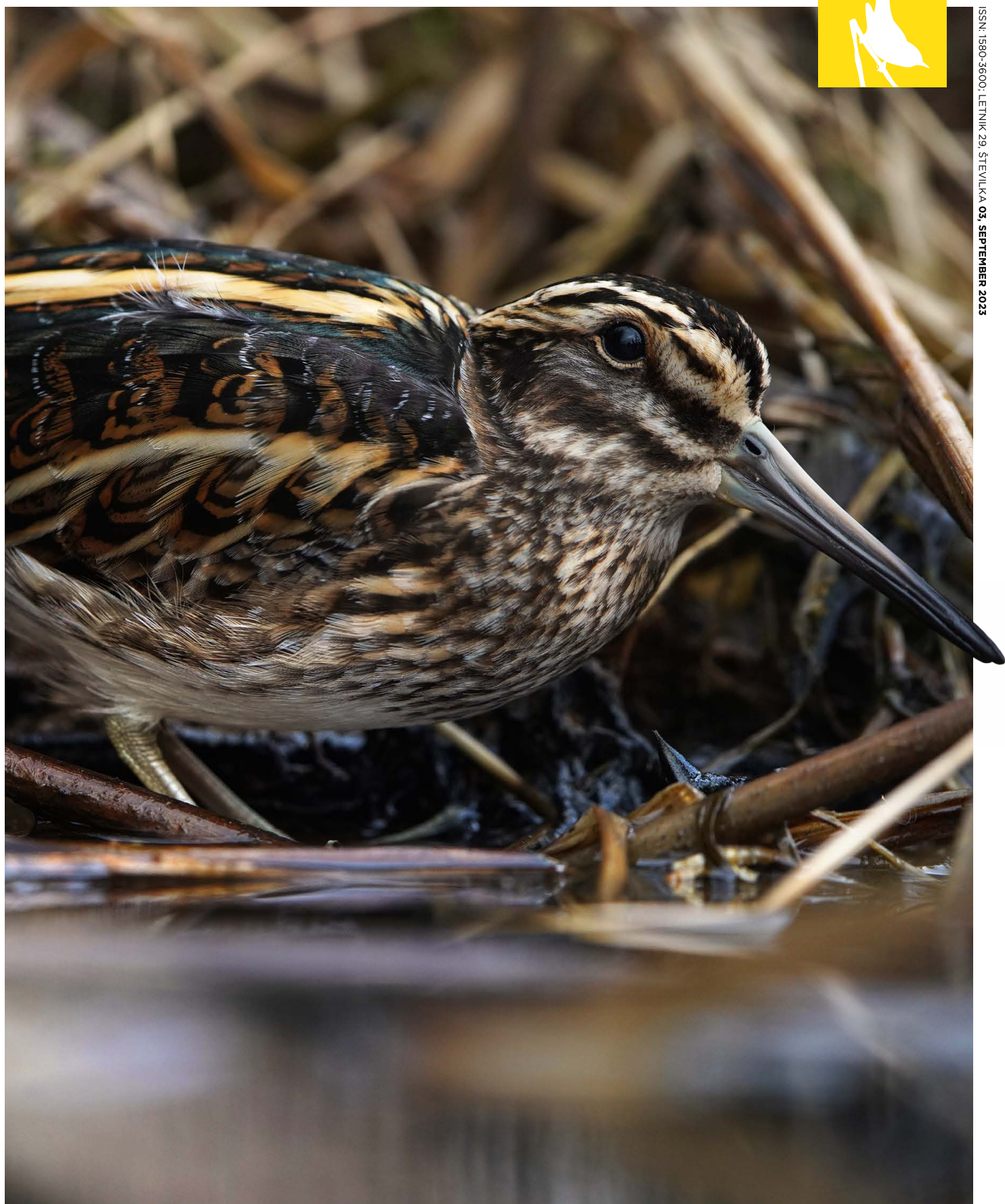

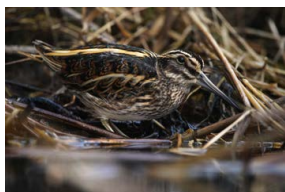
SVET PTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

03
2023

ISSN: 1580-3600; LETNIK 29; ŠTEVILKA 03; SEPTEMBER 2023

Zaradi pritajene drže in varovalne barve **PUKLEŽA** (*Lymnocyptes minimus*) težko opazimo. Temno obarvan hrbet se zlije z močvirno prstjo, svetli hrbtni progi in rumenkast kljun pa se pomešajo med suhe stebelike šašja ali drugih rastlin.

foto: **Alen Ploj**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 29, številka 03, september 2023
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia®)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS – BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNA UREDNICA: Tjaša Pršin
E-POŠTA: tjasa.prsin@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Tilen Basle, Gregor Bernard, Mitja Denac, Matej Gamser, Neža Kocjan

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.

NAKLADA: 2500 izvodov

IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavni urednici.

POSILNOSTVO DOPPS:

Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNICA: dr. Tanja Šumrada
PODPREDSEDNICA: dr. Tatjana Čelik
UPRAVNI ODBOR: Muhamed Delić, Jurij Dogša, dr. Pavel Gantar, Eva Horvat, David Kapš, Gaber Mihelič, Matija Mlakar Medved, Polona Pagon
NADZORNI ODBOR: dr. Peter Legiša, Bogdan Lipovšek, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar
DIREKTOR: dr. Damijan Denac

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

POBREŽNIKI – SVETOVNI POPOTNIKI

Selitev je zaradi različnih dejavnikov zelo tvegana, smrtnost osebkov na selitvi je v primerjavi s preostalim delom leta domnevno največja. Kljub temu je selitev za pobrežnike uspešna evolucijska strategija, saj je več kot 60 odstotkov selivk. Selitvene dosežke mnogih vrst ptic danes štejemo med najbolj neverjetne med vsemi živalmi.

foto: **Jure Novak**

12

SEVERNA NORVEŠKA – LEDENA ORNITOLOŠKA PRAVLJICA

Na severu Norveške na kozolcih namesto sena domačini sušijo ribe, namesto golobov pa po vaseh na njihovih balkonih gnezdijo tripsti galebi (*Rissa tridactyla*).

foto: **Tomaž Mihelič**

18

PUKLEŽ

Ob grožnji se puklež le potuhne k tlom in obmiruje, zleti pa samo takrat, ko se mu nevarnost neposredno približa – najpogosteje na manj kot meter.

foto: **Alen Ploj**

26

MLADI ORNITOLOGI SO SE VRNILI K CERKNIŠKEMU JEZERU

V okviru projekta LIFE Stržen smo okolico Cerkniškega jezera raziskovali že v letih 2018 in 2021. A njegova spreminjajoča se podoba vsakič znova postreže s čim novim, in tudi tokrat od tam nismo odšli praznih rok.

foto: **Tilen Basle**

KAZALO

- 4 **PTICE NAŠIH KRAJEV** // Blaž Blažič
- 6 **POBREŽNIKI - SVETOVNI POPOTNIKI**
// Tilen Basle
- 11 **KAKO KOPENSKE PTICE PREČIJO**
ODPRTO MORJE // Suzana Jus
- 12 **SEVERNA NORVEŠKA - LEDENA**
ORNITOLOŠKA PRAVLJICA // Kalina Mihelič
- 16 **25. POPIS BELE ŠTORKLJE PRINAŠA**
NOVE REKORDE // Urša Gajšek in Damijan Denac
- 18 **PUKLEŽ - PREZRTI PREBIVALEC**
MOČVIRIJ // Ruj Mihelič
- 20 **GOZD JE RAJ NA ZEMLJI** // Sebastjan Zelič
- 22 **MILAN RUŽIČ - NAŠE DELO SPREMINJA**
ŽIVLJENJE LJUDI IN NJIHOVE NAVADE.«
// pogovarjala se je Tjaša Pršin
- 25 **DVOKLOPNIKI - SLABO POZNANA**
SKUPINA RAKOV // Nataša Mori
- 26 **MLADI ORNITOLOGI SO SE VRNILI**
K CERKNIŠKEMU JEZERU // Tilen Basle
- 29 **PROGRAM DOPPS**
- 34 **REKILIRANI PTIČJI SPOMIN** // Katja Krivec
- 40 **PRVI DOPPS-OV ŠTUDENTSKI TABOR**
// Aleksander Kozina
- 42 **SREČANJE VARUHOV BELE ŠTORKLJE**
// Urša Gajšek
- 44 **ČEŠKE IZKUŠNJE PRI OBNOVI**
DEGRADIRANIH ŽIVLJENJSKIH
PROSTOROV // Bojana Lipej in Tina Kocjančič
- 46 **TRAVNIŠKI SADOVNJAKI**
NA KOZJANSKEM // Karmen Jazbinšek
- 48 **VRAČANJE BELOVRATIH MUHARJEV**
V LETU 2023 // Martin Gorišek
- 50 **RAČJA SAGA NA BALKONU** // Simon Bregar
- 52 **NOVICE**

DRAGI LJUBITELJI NARAVE!

Poletje se počasi poslavlja, sveža jutra že dišijo po jeseni. To je čas, ko se narava odene v najlepše barve, ki se prelivajo od zlato rumene prek ognjeno oranžne do bordo rdeče. Obdobje, ko se ozračje ohladi, narava umiri in se dnevi počasi umikajo nočem. Marsikdo v jesenskih mesecih najde več časa za branje in upam, da se med jesenskim čtivom znajde tudi naša revija.

Za mnoge ptice pa pozno poletni in jesenski čas ni prav nič umirjen. Za tiste, ki se na prezimovanje odpravljajo v daljne kraje, je to čas, ko morajo napolniti energijske zaloge. Te jim bodo na selitvi od gnezdišč do prezimovališč prišle še kako prav! V poljudnem članku pišemo o tem, kako se na dolgo selitveno pot pripravljajo ptice iz skupine pobrežnikov ter kakšne so njihove selitvene strategije glede na razdalje, ki jih preletijo med zaporednimi selitvenimi postojankami.

Številne ptice vzdolž selitvene poti prečijo odprto morje, kar vsekako ni lahka naloga. Preberite, kako ta dosežek uspe velikim kopenskim pticam, ki v nasprotju z vodnimi vrstami ne morejo pristati na gladini morja in se odpočiti. Poleg tega, da je selitev fizično zahtevna, je lahko za ptice tudi zelo nevarna. Prelet Sredozemlja je zaradi nezakonitega lova usoden za številne med njimi. O svojih izkušnjah na področju preprečevanja nezakonitega lova na ptice in še marsičem nam je pripovedoval Milan Ružič, direktor Društva za zaščito in proučevanje ptic Srbije.

Ena izmed najbolj karizmatičnih ptic, ki gnezdi pri nas in se vsako leto odpravi na selitev, je nedvomno bela štorčlja. Letos zaznamujemo že 25. obletnico začetka rednega spremljanja njene gnezditve pri nas! Ob tej obletnici so se na Griču pri Klevevžu zbrali varuhi bele štorčlje iz vse Slovenije. Kdo so varuhi in katere zanimivosti iz življenja bele štorčlje so zabeležili med četrto stoletja trajajočim popisom, si preberite v tokratni številki revije.

Letos smo »DOPPS-ovci« organizirali kar dva poletna tabora! Prvi, letos že 34. Mladinski ornitološki tabor se je začel takoj po zaključku šolskega leta. Teden dni kasneje mu je sledil botanično obarvan študentski tabor, ki je potekal pod pokroviteljstvom projekta LIFE FOR SEEDS. Kje so mladi in vneti ornitologi in naravovarstveniki raziskovali naravo in kaj vse so doživeli, preberite v prispevkih na straneh 26–28 in 40–41.

Pestremu poletju sledi razgibana jesen! Odprli jo bomo z dogodki ob Evropskem dnevu opazovanja ptic, nadaljevali pa dva tedna kasneje s tradicionalno Ptičarijado. Kje vse se še lahko srečamo to jesen, preberite v programu društvenih dogodkov.

Vsega, kar ponuja jesenska številka Sveta ptic, tu ne bi želela razkriti, saj upam, da boste to kmalu storili sami.

Prijetno branje vam želim!

TJAŠA PRŠIN,

urednica revije Svet ptic

foto: Brina Stančič

ČEŠKE IZKUŠNJE PRI OBNOVI DEGRADIRANIH ŽIVLJENJSKIH PROSTOROV

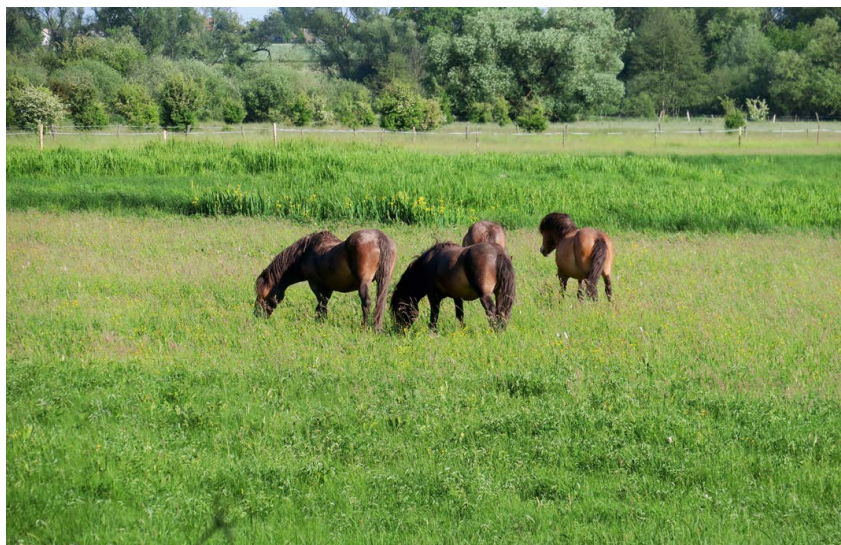
// Bojana Lipej in Tina Kocjančič

Vzpon po pobočju naravnega rezervata Praděd, zaraščenem z borovnicami
foto: Tina Kocjančič

Med 31. majem in 2. junijem 2023 sva se sodelavki iz NRŠZ v okviru projekta ReCo »Obnova degradiranih ekosistemov vzdolž evropskega zelenega pasu v srednji Evropi za izboljšanje biotske raznovrstnosti in ekološke povezanosti« (INTERREG Srednja Evropa) udeležili strokovne ekskurzije na Češko. Gostitelj, projektni partner Ametyst, neprofitna organizacija s sedežem v Plznu in z več kot dvajsetletno tradicijo na področju okoljskega izobraževanja ter varstva narave, je zasnoval ekskurzijo s ciljem spodbujanja boljše obnove degradiranih habitatov vzdolž zelenega pasu na podlagi primerov dobrih praks. Projektni partnerji smo imeli priložnost spoznati različne pristope, izzive in rešitve ter izmenjati lastno znanje in izkušnje.

Exmoorski konji s pašo pomagajo pri upravljanju mokrišča Josefovské louky.
foto: Bojana Lipej

Kot primere uspešnih pristopov k obnovi degradiranih habitatov in ohranjanju biotske raznovrstnosti so nam predstavili tri območja: državni naravni rezervat Praděd, ornitološko območje Josefovské louky in pašni rezervat Milovice.

Prvi dan ekskurzije smo si ogledali travnike in pašnike v naravnem rezervatu Praděd (del krajinskega območja Jeseníky, ki je eno največjih zavarovanih območij na Češkem), ki jih ogroža zaraščanje z borovnico (*Vaccinium myrtillus*). Na celotnem Jeseniškem pogorju so s pašo tradicionalno gospodarili več sto let. Od leta 1950 je bilo to upravljanje ustavljeno in pašniki so se začeli zaraščati z borovnico, kar je povzročilo upad biotske pestrosti. Negativni trend se je še povečal s sajenjem ruševja (*Pinus mugo*) za omejevanje snežnih plazov. Glede na pretekle izkušnje se je upravljavec odločil obnoviti pašo v tem naravnem rezervatu in po zaslugi projekta, ki je v fazi izvajanja, so začeli ustvarjati vrstno bogate (za zdaj) majhne odprte površine, ki so bile nekoč zaradi paše precej bolj obsežne.

Ornitološko območje Josefovské louky je primer uspešne obnove s ponovno uporabo starega namakalnega sistema iz obdobja Avstro-Ogrske, s pomočjo katerega so ustvarili primerne habitate za številne vrste ptic in druge živali, vezane na vodna in močvirna okolja. Zamisel o obnovi tega območja se je porodila članom Češkega ornitološkega društva (ČSO), nevladne organizacije, ki je kasneje tudi poskrbela za celotno obnovo in ga sedaj vzdržuje in financira pretežno s pomočjo donacij.

Ostanki odstranjenega ruševja (*Pinus mugo*)

foto: **Bojana Lipej**

Upravljanje območja, poleg košnje in odstranjevanja biomase, temelji tudi na paši s konji pasme exmoor in stare pasme goveda.

Zadnji dan ekskurzije je bil namenjen ogledu nekdanjega vojaškega območja v kraju Milovice, kjer je nastal pašni rezervat za velike parkljarje. Po opustitvi vojaških aktivnosti v 90. letih prejšnjega stoletja se je območje začelo zaraščati z grmičevjem in invazivnimi tujerodnimi vrstami, kar je povzročilo upad biotske raznovrstnosti. Da bi upad zaustavili, so člani neprofitne organizacije Česká Krajina prišli na idejo o uvedbi paše treh vrst velikih rastlinojedih živali: exmoorskih konjev, bizonov ter stare pasme goveda. Projekt je dober primer trajnostnega razvoja in kaže, kako prizadevanja za obnovo upoštevajo pretekle človekove dejavnosti in jih uspešno nadomeščajo z drugimi (kot je denimo paša), vse s ciljem ohranitve biotske pestrosti.

Projektne partnerji v »akciji«

foto: **Tina Kocjančič**

Skupinska fotografija udeležencev strokovne ekskurzije v okviru projekta ReCo

foto: **Martin Kuba**

